

EUROPEISKA KOMMISSIONEN

Bryssel den 20.9.2011
KOM(2011) 567 slutlig

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET,
RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN OCH
REGIONKOMMITTÉN**

**Stöd till tillväxt och sysselsättning - en agenda för modernisering av Europas system för
högre utbildning**

{SEK(2011) 1063 slutlig}

1. INLEDNING

I **Europa 2020-strategin, dess flaggskeppsinitiativ och de nya integrerade riktlinjerna** står kunskaper i centrum för unionens strävanden att uppnå **smart och hållbar tillväxt för alla**. I sitt förslag till den fleråriga budgetramen för 2014–2020 stöder kommissionen denna strategi genom att avsevärt öka budgeten för investeringar i utbildning, forskning och innovation. Utbildning, och i synnerhet högre utbildning och dess koppling till forskning och innovation, är nämligen avgörande för att individer och samhällen ska gå framåt, och för att tillhandahålla det högkvalificerade humankapital och de kunniga medborgare som Europa behöver för att skapa arbetstillfällen, ekonomisk tillväxt och välbefinnande. Högskolorna¹ är därför väsentliga för att Europeiska unionens strategi ska driva på och behålla tillväxten.

Trots en besvärlig arbetsmarknad i och med den ekonomiska krisen är högre utbildning ett klokt val². Emellertid är **potentialen hos Europas högskolor att uppfylla sin roll i samhället och bidra till Europas välbefinnande underutnyttjad**. Europa bestämmer inte längre tempot i den världsomfattande tävlingen om kunskap och begåvning, alltmedan de framväxande ekonomiernas investeringar i högre utbildning ökar snabbt³. Fram till år 2020 kommer 35 % av arbetstillfällena i EU att kräva högre kvalifikationer⁴ men **endast 26 % av arbetskraften har för närvarande avslutad högre utbildning**. EU ligger fortfarande efter i andelen forskare av den totala arbetskraften: 6 av 100, jämfört med 9 i USA och 11 i Japan⁵. Kunskapsekonomin behöver människor med rätt färdigheter: allmänbildning, e-kompetens för den digitala eran, kreativitet, flexibilitet och solida fackkunskaper (inom t.ex. naturvetenskap, teknik eller matematik). Arbetsgivare inom den offentliga och den privata sektorn, däribland inom forskningsintensiva sektorer, nämner dock allt oftare att de har svårt att hitta personer med de rätta kvalifikationerna för sina nya behov.

Samtidigt försöker högskolorna alltför ofta tävla på alltför många områden, medan det är jämförelsevis få som har kapacitet att vara ledande inom hela spektrumet. Följaktligen erkänns alltför få europeiska högskolor som världsledande i de aktuella forskningsinriktade globala rankingarna. Exempelvis räknas bara omkring 200 av Europas 4 000 högskolor till de 500 främsta, och bara 3 till de 20 främsta, enligt den senaste rankingen från Academic Ranking of World Universities. Läget har i princip inte heller förbättrats de senaste åren. De finns inte en enda modell för spetskunskap utan **Europa behöver en bred mångfald av högskolor**, och var och en av dem måste söka att bli framstående i enlighet med sina uppgifter och strategiska prioriteringar. Med tydligare information om enskilda läroanstalters profil och resultat kommer beslutsfattarna att bättre kunna utarbeta slagkraftiga strategier för högre utbildning och det blir lättare för läroanstalterna att bygga vidare på sina starka sidor.

¹ Med högskolor avses här alla slags anstalter för högre utbildning, universitet i olika former, tekniska högskolor, franska elitskolor (*grandes écoles*), handelshögskolor, tekniska skolor, yrkeshögskolor, polytekniska institut m.m., för att ta hänsyn till mångfalden i språk och nationella utbildningssystem.

² Se arbetsdokumentet från kommissionens avdelningar, avsnitt 2.

³ Se arbetsdokumentet från kommissionens avdelningar, avsnitt 7.2.

⁴ Se KOM(2010) 682 slutlig.

⁵ MORE-undersökningen av EU-forskarnas rörlighet och karriärer, kommissionen 2010.

Det är medlemsstaterna och högskolorna själva som har huvudansvaret för reformerna av den högre utbildningen. Emellertid pekar Bolognaprocessen, EU:s moderniseringsagenda för universiteten⁶ och inrättandet av det europeiska området för forskningsverksamhet på att utmaningarna och de politiska svaren överskrider nationsgränserna. För att maximera bidraget från Europas system för högre utbildning till smart och hållbar tillväxt för alla **behövs det reformer på centrala områden, nämligen: öka antalet utexaminerade från högskolorna på alla nivåer, göra högskolornas utveckling av humankapital bättre och mer relevant, inrätta slagkraftiga mekanismer för styrelseformer och finansiering** för att stödja spetskunskap samt **stärka kunskapstriangeln mellan utbildning, forskning och näringsliv.** Dessutom har studenternas, forskarnas och personalens internationella rörlighet samt den ökande **internationaliseringen av högre utbildning** kraftig betydelse för kvaliteten och påverkar alla dessa områden.

I avsnitt 2 i detta meddelande fastställs **de viktigaste politiska frågorna för medlemsstaterna och högskolorna** som vill maximera sitt bidrag till Europas tillväxt och sysselsättning. De **särskilda insatserna som EU införa** för att tillföra sitt mervärde till myndigheternas och högskolornas moderniseringsarbete läggs fram i avsnitt 3. I arbetsdokumentet som åtföljer detta meddelande diskuteras analytiska belägg som stöder dessa politiska frågor och insatser.

2. DE VIKTIGASTE FRÅGORNA FÖR MEDLEMSSTATERNA OCH HÖGSKOLORNA

2.1. Att höja resultatnivån för att tillhandahålla de utexaminerade och forskare som Europa behöver

I Europe 2020-målet för utbildning anges det att **senast 2020 ska minst 40 % av alla ungdomar ha avslutat en högre utbildning eller motsvarande studier**⁷. Resultatnivåerna har ökat avsevärt i en stor del av Europa under det senaste årtiondet, men de är fortfarande i stort otillräckliga för att möta den förutsedda tillväxten på kunskapsintensiva arbetstillfällen, förstärka Europas förmåga att dra fördelar av globaliseringen och upprätthålla den europeiska sociala modellen. Bättre resultat inom högre utbildning måste också leda till förändringar i själva systemet, högre kvalitet och nya sätt för tillhandahållande av utbildning. Vidare är det så att medan effekterna av befolkningens åldrande skiljer sig medlemsstaterna emellan⁸, krymper den grupp som avslutar skolan och som traditionsenligt går vidare till högskolan.

Därför måste Europa **attrahera bredare grupper från hela samhället till högskolorna**, inbegripet missgynnade och utsatta grupper, och sätta in de resurser som behövs för att möta denna utmaning. I flera medlemsstater är det också väsentligt att minska avhoppet från högskolorna. Högskolorna kan inte ensam ta itu med dessa höjda strävanden och resultat utan framgången beror även på **politiska insatser för att förbättra utbildningsresultat på tidigare**

⁶ KOM(2006) 208 slutlig.

⁷ Fram till 2020 bör 40 % av 30–34-åringarna i EU ha avslutat högre utbildning eller motsvarande.

⁸ Se arbetsdokumentet från kommissionens avdelningar, avsnitt 3.4

nivåer och minska avhoppet från skolan, i enlighet med målet i Europa 2020⁹ och de nyligen antagna rekommendationerna från rådet om att minska andelen elever som lämnar skolan i förtid¹⁰.

Europa behöver också fler forskare som förbereder terrängen för morgondagens företag. För att göra våra ekonomier mer forskningsintensiva och uppnå målet att investering i forskning ska motsvara 3 % av BNP¹¹, kommer unionen att behöva uppskattningsvis en miljon nya jobb inom forskning, huvudsakligen inom den privata sektorn. Detta kräver, förutom bättre förutsättningar för näringslivet att investera i forskning och innovation, fler doktorander och forskarfärdigheter för dem som redan är på arbetsmarknaden och bättre information om möjligheterna så att karriärer utanför högskolan blir ett realistiskt alternativ för forskare i början av sin karriär. Outnyttjade begåvningar kan frigöras om man tar itu med stereotyp tänkande och undanröjer hinder som fortfarande finns för kvinnor som vill uppnå de högsta nivåerna inom doktorandstudier och forskning, särskilt inom vissa ämnen och ledande poster.

De viktigaste frågorna för medlemsstater och högskolor är följande:

- Utarbeta **tydliga banor** för övergång från yrkesinriktad och annan utbildning till högre utbildning. Ett effektivt sätt för detta är via **nationella kvalifikationsramar** som är kopplade till den europeiska referensramen för kvalifikationer och som bygger på läranderesultat, samt via tydliga förfarandet för erkännande av lärande och erfarenhet som förvärvats utanför den formella utbildningen.
- Främja insatser att **söka nå elever i underrepresenterade grupper** och icke-traditionella inlärare, inbegripet vuxna. Ge klarare information om möjligheter till utbildning och utbildningsresultat samt skräddarsydd vägledning för att **informera grundligt om studieval** och minska avhopp.
- Se till att potentiella studenter från låginkomstgrupper får **ekonomiskt stöd** genom att bättre rikta resurserna.
- Utforma och genomföra nationella strategier för att utbilda och omskola tillräckligt med forskare i linje med unionens mål inom forskning och utveckling.

2.2. Bättre och mer relevant högre utbildning

Personer som genomgått högre utbildning stärker sin potential och bör ha fått den kunskap och de väsentliga överförbara färdigheter som behövs för högkvalificerade yrken. Emellertid förändras kursplanerna långsamt i reaktion på de nya behoven i ekonomin i stort, och man förutser inte eller bidrar inte till att forma morgondagens yrken. De utexaminerade har svårt att finna arbete som överensstämmer med deras studier¹². **Att engagera arbetsgivarna och arbetsmarknadens**

⁹ Att minska andelen 18–24-åringar utan studentexamen och som inte läser vidare till högst 10 %.

¹⁰ Se rådets rekommendation om politiska strategier för att minska andelen elever som lämnar skolan i förtid (antagen den 7 juni 2011).

¹¹ KOM (2010) 546 slutlig.

institutioner i utformningen och genomförandet av kursprogrammen, stödja personalutbyten och ta med praktisk erfarenhet i utbildningarna kan bidra till att anpassa kursplaner till aktuella och framväxande arbetsmarknadsbehov och främja anställbarhet och företagande. En bättre uppföljning från läroanstaltens sida av alumners yrkesbanor kan ytterligare bidra till utformningen av utbildningar och göra dem mer relevanta.

Det finns betydande behov av flexibla och innovativa synsätt på lärande och metoder för hur det tillhandahålls: kvaliteten och relevansen måste bli bättre samtidigt som antalet studenter ökar, deltagandet måste utvidgas till olika inlärrargrupper och avhoppen måste förebyggas. Ett viktigt sätt för att göra detta, vilket är i linje med EU:s digitala agenda¹³, är att **utforska hur informations- och kommunikationsteknik och annan ny teknik kan bidra till att förändra** och berika undervisningen, förbättra lärupplevelsen, stödja individanpassat lärande, underlätta tillgång via distansundervisning och virtuell rörlighet, förenkla förvaltning och skapa nya forskningsmöjligheter¹⁴.

För att möta den ökande efterfrågan på kunskapsarbetare måste **forskarutbildningen** inom högre utbildning bättre överensstämja med den kunskapsintensiva arbetsmarknadens behov, särskilt hos de små och medelstora företagen. Doktorandutbildning av hög kvalitet och av relevans för näringslivet behövs för att mäta denna efterfrågan på humankapital med spetskunskaper. Att koppla finansiering till genomförandet av EU:s **principer för innovativ doktorandutbildning**¹⁵ kommer att ge Europa möjligheten att bättre och snabbare utbilda fler forskare.

Reformen och moderniseringen av Europas högre utbildning beror på lärarnas och forskarnas färdigheter och motivation. Dock har tillsättningen av lärare och forskare ofta inte hållit jämna steg med det ökande antalet studenter, något som pressar den redan ansträngda kapaciteten ytterligare. Bättre arbetsförhållanden med tydliga och rättvisa rekryteringsförfaranden¹⁶, bättre grundläggande och fortsatt yrkesutveckling, samt bättre erkännande och belöning för framstående undervisning och forskning är avgörande för att Europa ska kunna utbilda, dra till sig och behålla den högkvalificerade högskolepersonal den behöver.

De viktigaste frågorna för medlemsstater och högskolor är följande:

- Uppmuntra till användning av **färdighets- och tillväxtprognoser** samt **uppgifter om sysselsättning av utexaminerade** (inbegripet att man spårar sysselsättningsresultat för utexaminerade) i utformningen, genomförandet och utvärderingen av utbildningar, samt

¹² Se arbetsdokumentet från kommissionens avdelningar, avsnitt 4.1.

¹³ KOM (2010) 245 slutlig.

¹⁴ Se arbetsdokumentet från kommissionens avdelningar, avsnitt 4.3.

¹⁵ I dessa principer, som utarbetades med stöd av det europeiska forskningsområdets styrgrupp för mänskliga resurser och rörlighet, efterlyses spetskunskap och kreativitet inom forskning, en attraktiv institutionsmiljö med en kritisk massa och efterlevnad av stadgan och de etiska reglerna för attraktiva arbetsförhållanden för forskare, möjligheter till tvärvetenskaplig forskning, kontakter med näringslivet och andra relevanta yrkessektorer, internationellt nätverksarbete och rörlighet, utbildning i överförbara färdigheter och kvalitetssäkring.

¹⁶ Bland annat i enlighet med den europeiska stadgan för forskare och riktlinjer för rekrytering av forskare.

till anpassandet av **kvalitetssäkring** och **finansieringsmekanismer** för att belöna framgångar när det gäller att utrusta studenterna för arbetsmarknaden.

- **Uppmuntra till en större mångfald av sätt att studera** (till exempel deltid, distans- och modulundervisning, fortbildning för vuxna som återvänder och andra som redan arbetar) genom att vid behov anpassa finansieringsmekanismer.
- **Ta bättre vara på informations- och kommunikationsteknikens möjligheter** till effektivare, mer individanpassade utbildnings-, undervisnings- och forskningsmetoder (t.ex. e-lärande och blandat lärande) och öka användningen av virtuella lärplattformar.
- Öka förmågan hos arbetsmarknadens institutioner (inbegripet offentliga arbetsförmedlingar) och regelverk att matcha färdigheter och jobb samt utarbeta **aktiva arbetsmarknadsåtgärder** för att främja anställning av utexaminerade och förbättra yrkesvägledning.
- Införa **incitament** för högskolorna för investeringar i personalens **fortbildning**, rekrytera tillräckligt med personal för att utveckla framväxande discipliner och **belöna framstående** undervisning.
- Koppla finansieringen av doktorandutbildningar till **principerna för innovativ doktorandutbildning**.

2.3. Stärka kvaliteten genom rörlighet och samarbete över gränserna

Rörlighet i utbildningssyfte ger individer bättre professionella, sociala och interkulturella färdigheter och höjer deras anställbarhet. Ministrarna inom det europeiska området för högre utbildning har enats om att fördubbla andelen **studenter som genomgår en studie- eller praktikperiod utomlands till 20 % senast 2020**¹⁷. Införandet av det europeiska området för högre utbildning har medfört stora förändringar: strukturen med kandidat-, masters- och doktorsexamen samt framsteg inom kvalitetssäkring har underlättat rörlighet för enskilda och förstärkt institutioner och system. Parallellt håller utvecklingen av **det europeiska området för forskningsverksamhet** på öka komplementariteten mellan de nationella systemen för att stärka forskningsinvesteringarnas kostnadseffektivitet och intensifiera utbyten och samarbete mellan högskolor.

Emellertid är det fortfarande alltför svårt att få erkännande för akademiska kvalifikationer från utlandet, och möjligheterna att föra med sig bidrag och lån är begränsade. Rörligheten mellan olika nivåer¹⁸ är också begränsad och det finns hinder mot den fria rörligheten för forskare inom EU. Genomförandet av rådets rekommendation om att främja ungdomars rörlighet i utbildningssyfte¹⁹ och användningen av europeiska verktyg för kvalitetssäkring, exempelvis

¹⁷ Se SEK(2011) 670 slutlig.

¹⁸ Detta innebär att man byter land vid övergång mellan kandidat-, masters- och doktorsnivån.

¹⁹ Rådets rekommendation om att främja ungdomars rörlighet i utbildningssyfte, 28 juni 2011.

Europeiska registret för kvalitetssäkring, skulle underlätta ömsesidigt förtroende, erkännande av akademiska meriter och rörlighet.

Att dra till sig de **bästa studenterna, högskolelärarna och forskarna från länder utanför EU** och utarbeta **nya former för samarbete över gränserna** är avgörande för kvalitet. Dessa inslag kan också bli viktiga inkomstkällor för högskolorna. Även om vissa medlemsstater är mycket attraktiva för studenter utifrån²⁰ måste EU *som helhet* dra till sig de bästa studenterna och forskarna om det vill tävla med USA²¹. Europas attraktionskraft kan ökas om man snabbt tar itu med ett antal frågor: ökande kostnader och ojämn kvalitet, svårigheter att få utbildning erkänd av högskolor, oklar rekrytering och föga attraktiva arbetsförhållanden för forskare samt problem med att få visum för att studera och arbeta, även vid rörlighet inom EU.

De viktigaste frågorna för medlemsstater och högskolor är följande:

- Uppmuntra högskolorna till att **mer systematiskt inbegripa rörlighet i studiesyfte i kursplanerna** samt **undanröja onödiga hinder** mot att byta högskola mellan kandidat- och mastersnivån och mot samarbete och utbyte över gränserna.
- Se till att det finns **effektivt erkännande av studiemeriter från utlandet** via en effektiv kvalitetssäkring, jämförbar och konsekvent användning av det europeiska systemet för överföring av studiemeriter och det europeiska tillägget till examensbeviset, och genom att koppla kvalifikationer till den europeiska referensramen för kvalifikationer.
- Förbättra tillträde, arbetsförhållanden och möjligheter till utveckling för studenter, forskare och lärare från andra länder, bland annat genom att till fullo genomföra **direktiven om studenter och forskare**²² och **EU:s viseringskodex** för att underlätta utfärdandet av Schengenvisum för kortare vistelser till studenter och forskare²³.

2.4. Att få kunskapstriangeln att fungera: Koppla samman högre utbildning, forskning och näringsliv för att uppnå spetskunskap och utveckla regionerna

Den högre utbildningens bidrag till sysselsättning och tillväxt och dess internationella dragningskraft kan ökas genom **täta, välfungerande kopplingar mellan utbildning, forskning och näringsliv** – de tre sidorna i “kunskapstriangeln”. Den aktuella övergången mot öppen innovation har lett till större kunskapsflöden och nya samarbetsformer mellan läroanstalter, forskningsorganisationer och företag. Men högskolornas förmåga att införliva forskningsresultat och innovativa lösningar med utbildningsutbudet och ta tillvara potentialen till marknadsförbara produkter och tjänster är alltjämt svag²⁴.

²⁰ Se arbetsdokumentet från kommissionens avdelningar, avsnitt 7.1.

²¹ Ibid.

²² Rådets direktiv 2004/114/EG och rådets direktiv 2005/71/EG.

²³ Vistelser på högst tre månader under ett halvår.

²⁴ Rådets slutsatser om kunskapstriangeln, 20 oktober 2009.

Arbetet över gränserna mellan forskning, näringsliv och utbildning kräver gedigna fackkunskaper, företagarfärdigheter, kreativa och innovativa attityder och ett intensivt samspel mellan intressenter för att på bästa sätt sprida och tillvarata den framtagna kunskapen. **Offentliga åtgärder som främjar partnerskap** mellan yrkesinstitutioner, forskande högskolor, företag och högteknologiska centrum kan förankra utbildningen i kunskapstriangeln, förbättra övergången mellan grundläggande och tillämpad forskning och på ett mer slagkraftigt sätt föra över kunskap till marknaden. Bättre förvaltning av immateriella rättigheter kommer att underlätta processen²⁵.

I egenskap av centrum för kunnande, spetskunskap och lärande **kan högskolor vara pådrivande för ekonomisk utveckling** på de platser där de är belägna. De kan ta in begåvade människor till innoverande miljöer och ta tillvara regionala fördelar i global skala. De kan främja ett öppet utbyte av kunnande, personal och spetskunskap. De kan också fungera som centrum för ett kunskapsnätverk eller kluster i närekonomin och närsamhällets tjänst, under förutsättning att lokala och regionala myndigheter genomför kloka specialiseringsstrategier för att koncentrera resurserna på de viktigaste prioriteringarna och maximerar genomslagskraften.

De viktigaste frågorna för medlemsstater och högskolor är följande:

- Främja utvecklingen av **kreativa och innovativa färdigheter och färdigheter för entreprenörskap** inom alla ämnesområden och alla tre nivåer, och främja **innovation inom högre utbildning** via mer interaktiva lärmiljöer och förstärkt infrastruktur för överföring av kunskap.
- Stärka högskolornas infrastruktur för kunskapsöverföring och stärka deras kapacitet att delta i nyföretagande och avknoppningar.
- Uppmuntra **partnerskap och samarbete med företag som en väsentlig verksamhet vid högskolorna**, genom belöningsstrukturer, incitament till flervetenskapligt samarbete över organisationsgränserna, samt minskningen av juridiska och administrativa hinder mot partnerskap mellan högskolorna och andra offentliga eller privata aktörer.
- Främja högskolornas systematiska engagemang i utarbetandet av integrerade lokala och regionala utvecklingsplaner, och **rikta regionalt stöd på samarbete mellan högre utbildning och näringsliv**, i synnerhet för att inrätta regionala knutpunkter för spetskunskap och specialisering.

2.5. Bättre styrelseformer och finansiering

Systemen för högre utbildning kräver lämplig finansiering, och i Europa 2020-strategin betonas behovet att skydda utbildning och forskning när man fastställer prioriteringar inom offentliga utgifter, eftersom dessa områden främjar tillväxt. Medan utgiftsnivåerna varierar avsevärt mellan medlemsstaterna²⁶ är den sammanlagda **investeringen i högre utbildning i Europa alltför låg**: 1,3 % av BNP i genomsnitt, jämfört med 2,7 % i USA och 1,5 % i Japan. Den aktuella pressen

²⁵ Se rekommendationen om förvaltning av immateriella rättigheter K(2008) 1329 slutlig, 10.4.2008.

²⁶ Se arbetsdokumentet från kommissionens avdelningar, avsnitt 6.1.

för budgetåtstramningar har oundvikligt lett till att medlemsstaterna bedömt kostnadseffektiviteten i sina offentliga investeringar i högre utbildning och forskning: medan somliga medlemsstater minskat utgifterna har andra ökat budgeten då de erkänt tillväxtpotentialen i utgifterna på dessa områden.

Offentliga investeringar måste fortsätta att utgöra grunden för en livsduglig högre utbildning. Emellertid kommer den finansiering som behövs för att stödja och utvidga högkvalitativa system för högre utbildning sannolikt att kräva ytterligare finansieringskällor, både offentliga och privata. Medlemsstaterna anstränger sig i allt större utsträckning att få största möjliga utbyte av sina investeringar, bl.a. via riktade resultatsöverenskommelser med högskolorna, finansieringsarrangemang på tävlingsbasis och kanalisering av pengar direkt till individer. De söker **en diversifiering av finansieringskällor**, och använder offentliga investeringar för att anskaffa medel på annat håll och i stor utsträckning anlita privata investeringar. Kursavgifter blir allt vanligare, särskilt från och med mastersnivån. Det blir viktigt att följa och bedöma hur slagkraftiga och verkningsfulla dessa nya åtgärder är, inbegripet vad de innebär för studenter från mindre bemedlade miljöer, och för rättvisa och rörlighet.

De utmaningar som den högre utbildningen står inför kräver **mer flexibla styrelseformer och finansieringssystem** där man hittar en jämvikt mellan större autonomi för högskolorna och insyn gentemot alla intressenter. Autonoma högskolor kan lättare specialisera sig, främja resultat inom utbildning och forskning²⁷ och främja diversifiering inom systemen för högre utbildning. Emellertid utgör juridiska, finansiella och administrativa begränsningar alltså hinder för högskolorna för att fritt kunna fastställa strategier och strukturer och differentiera sig från konkurrenterna. Högskolornas kostnadseffektivitet, och därigenom de offentliga investeringarnas slagkraftighet, kan höjas genom att **begränsningarna minskas**, vare sig de gäller anskaffning av privata inkomster, kapitalinvesteringar, ägande av infrastruktur, frihet inom personalrekrytering eller ackreditering. Investeringar i **professionell förvaltning** kan leda till strategiska visioner och ledarskap och samtidigt ge lärare och forskare den akademiska frihet de behöver för att kunna koncentrera sig på sin kärnverksamhet.

De viktigaste frågorna för medlemsstater och högskolor är följande:

- Uppmuntra till bättre kartläggning av faktiska kostnader inom högre utbildning och forskning samt noggrann målstyrning av utgifter, inbegripet via **finansieringsmekanismer kopplade till resultat** där man inför ett konkurrensinslag.
- Anpassa finansieringsmekanismer till behoven hos olika högskoletyper för att uppmuntra högskolorna att fokusera ansträngningarna på sina individuella starka sidor, och utarbeta **incitament för att stödja en mångfald av strategiska val** och utveckla **spetskunskapscentrum**.
- Underlätta tillgången till **andra finansieringskällor**, bland annat genom användning av offentliga medel för att uppbåda privata och andra offentliga investeringar (till exempel genom matchande finansiering).

²⁷ Se arbetsdokumentet från kommissionens avdelningar, avsnitt 6.2.

- Stödja utvecklingen av strategiska och professionella ledare inom högre utbildning och se till att högskolorna har **autonomi när det gäller att fastställa strategisk inriktning**, förvalta inkomster, belöna resultat för att attrahera den bästa undervisnings- och forskningspersonalen, fastställa administrativ policy och införa nya kursplaner.
- Uppmuntra högskolor att modernisera sin **personalförvaltning** och tilldelas logotypen ”HR Excellence in Research” och genomföra rekommendationerna från Helsingforsgruppen för kvinnor och vetenskap²⁸.

3. EU:s BIDRAG: INCITAMENT TILL ÖPPENHET, DIVERSIFIERING, RÖRLIGHET OCH SAMARBETE

Det är i första hand de nationella myndigheterna och högskolorna som måste ta itu med viktigaste politiska åtgärderna som beskrivs i avsnitt 2. EU kan dock ge betydande stöd till deras insatser för att reformera systemen för högre utbildning via de olika instrumenten inom unionens politik och budget.

Vad gäller politiken tillhandahåller **styr- och rapporteringsmekanismerna i Europa 2020** de viktigaste instrumenten för övervakning av utvecklingen och stöd till medlemsstaternas reforminsatser, inbegripet via landspecifika rekommendationer kopplade till de integrerade riktlinjerna.

Samtidigt bör EU i större utsträckning använda sig av de verktyg för åtgärder som finns inom högre utbildning, särskilt den europeiska samarbetsramen inom utbildning, ”Utbildning 2020”. Kommissionen kan stödja öppenhet och spetskunskap via **evidensbaserad analys av politiken**. Den kan stödja **rörlighet för studerande, lärare och forskare**. Den kan stödja **strategiskt samarbete** mellan högskolor i Europa och mot bakgrunden av en ökande global tävlan om begåvningar, tillhandahålla en gemensam ram för att stödja **den europeiska högre utbildningens interagerande med resten av världen**.

Vad gäller finansiering erbjuder **budgetramen för 2014–2020** en möjlighet att säkerställa att EU:s instrument och politiska åtgärder – i synnerhet inom utbildning, forskning, sysselsättning, företagande, migration och sammanhållning – fungerar väl tillsammans för att stödja moderniseringen av den högre utbildningen. För att styra EU-utgifterna till prioriteringarna i Europa 2020-strategin och till de väsentliga pådrivarna för tillväxt och sysselsättning har kommissionen föreslagit en avsevärd ökning av anslagen till utbildningsprogrammen och forskningen.

3.1. Stöd till reformer med evidens, resultatanalys och öppenhet

Kommissionen kommer att koncentrera sig på att förbättra evidensbasen för de politiska besluten på de viktigaste områdena. Den tillgängliga informationen om högskolornas resultat är huvudsakligen inriktad på forskningsintensiva universitet och täcker därför bara en mycket liten

²⁸ Se arbetsdokumentet från kommissionens avdelningar, avsnitt 6.3.

andel av Europas högskolor²⁹. **Det är väsentligt att man utarbetar bredare analyser och information som täcker alla resultat aspekter** för att studenterna ska kunna fatta välgrundade beslut om studier, för att högskolorna ska kunna kartlägga och utveckla sina starka sidor, och för att beslutsfattarna ska få stöd i sina strategiska val beträffande reformen av systemen för högre utbildning. Det finns belägg för att **man kan få till stånd en flerdimensionell ranking och att den får brett stöd i utbildningsvärlden**³⁰.

Vidare skulle **bättre information från arbetsmarknaden om aktuella och framtida färdighetskrav** vara till hjälp vid kartläggningen av områden där sysselsättningen ökar och när det gäller matchningen av utbildning med arbetsmarknadens behov. Enligt vad som anges i flaggskeppsinitiativet ”Ny kompetens och nya arbetstillfällen” avser kommissionen att inrätta en kompetenskarta för EU för att förbättra information om aktuella och framtida behov när det gäller färdigheter. Bättre möjligheter för utexaminerade att få praktisk erfarenhet, till exempel genom högkvalitativa praktikplatser, kan ytterligare underlätta deras inträde på arbetsmarknaden.

Europeiska kommissionen kommer att göra följande:

- **Lansera U-Multirank:** ett nytt resultatbaserat verktyg för ranking och information för att profilera högskolor, som är avsett att radikalt förbättra tydligheten i högre utbildning, och där de första resultaten förväntas 2013. Genom att gå längre än forskningsfokuseringen i de aktuella rankingarna och resultatindikatorerna och genom att låta användarna skapa individanpassade flerdimensionella rankingar kommer detta oberoende verktyg att utgöra en god informationsbas för val och beslutsfattande hos alla intressenter inom högre utbildning.
- I samarbete med Eurostat **förbättra uppgifterna om rörlighet i utbildningssyfte inom den europeiska högre utbildningen och om sysselsättningsresultat**, samt arbeta för ett europeiskt register för eftergymnasial utbildning.
- Ge specifik vägledning och rekommendationer för hur man höjer grundläggande och övergripande färdigheter och åtgärdar felmatchade färdigheter.
- I samarbete med medlemsstaterna och intressenterna **analysera effekterna av olika finansieringssätt** på diversifieringen, kostandeffektiviteten och rättvisan inom system för högre utbildning samt på rörlighet för studenter.

3.2. Främja rörlighet

I och med att **det europeiska området för högre utbildning** införs kommer Bolognaprocessen att förstärka rörlighet och samarbete. Emellertid kan rörlighet ibland bli en utmaning för de

²⁹ Frågan om kvalitet hos högskolorna med avseende på EU:s forskningsmål kommer att övervägas ytterligare.

³⁰ Se arbetsdokumentet från kommissionens avdelningar, kapitel 1.1. Ett U-Multirank-verktyg skulle göra det möjligt för användarna att profilera högskolor med ledning av uppgifter om undervisningens kvalitet (till exempel resultat vad gäller anställbarhet), forskningsresultat, förmågan att överföra kunskap och stödja regionalutveckling samt graden av internationalisering.

utbildningssystem som får betydande mängder av inkommande studenter, eller hota att man förlorar de bästa förmågorna i länder där många begåvade människor väljer att studera utomlands och sedan stanna där. Samtidigt oroar man sig över kvaliteten i utbildning över gränserna, inbegripet när det gäller utbildning i form av franchising.

EU:s rörlighetsprogram som Erasmus och Erasmus Mundus har uppnått långtgående positiva effekter för enskilda och högskolor. **Tre miljoner studenter kommer fram till 2013 att ha deltagit i det aktuella Erasmusprogrammet**, och möjligheter till utbyte för lärare och personal vid högskolorna ökar också. Samtidigt utarbetar kommissionen en **resultattavla för rörlighet** för att bedöma framstegen när det gäller undanröjandet av hinder mot rörlighet³¹ inom EU. I inre marknadsakten³², som är en riktad handlingsplan med syftet att frigöra den inre marknadens potential för tillväxt, sysselsättning och medborgarnas förtroende, ingår en översyn av direktivet om erkännande av yrkeskvalifikationer för att minska hinder mot rörlighet i de reglerade yrkena. Forskarnas rörlighet kommer att underlättas av den europeiska ramen för forskarkarriärer, ett nytt verktyg för öppenhet som ska ingå i sysselsättningsportalen Euraxess.

Mastersutbildningar ger studenter avancerade färdigheter som är särskilt värdefulla för kunskapsintensiva yrken och forskning. Samarbete och rörlighet på mastersnivå kan bidra till att stärka centrum för spetskunskap runtom i Europa och göra detta till ett område där EU har en tydlig möjlighet att ge mervärde. Emellertid stöder inte de aktuella EU-instrumenten för finansiering rörlighet på mastersnivå för en hel utbildning som vanligtvis kräver ekonomiskt stöd under minst tolv månader³³. Dessutom finns det begränsningar för överföring av nationella lån, vilket reducerar möjligheten till en hel utbildning utomlands och kommersiella lån är för det mesta otillgängliga för studenter från lägre inkomstgrupper. Europeiska kommissionen har fastställt att det finns behov av ytterligare ekonomiskt stöd för denna studentgrupp.

Europeiska kommissionen kommer att göra följande:

- Förbättra erkännandet av utlandsstudier genom att förstärka **det europeiska systemet för överföring av studiemeriter**, föreslå incitament i EU-programmen för att förbättra genomförandet och arbeta via Bolognaprocessen.
- Föreslå ett **Erasmus-utbytessystem för mastersutbildningar** (via en **garantimöjlighet för studielån** på europeisk nivå), som skulle vara driftfärdig från och med 2014, i syfte att främja rörlighet, spetskunskap och tillgång till finansiering till rimlig kostnad för studenter från alla sociala bakgrunder som genomgår en mastersutbildning i en annan medlemsstat.
- Inom ramen för det **europeiska området för högre utbildning** bidra till att förstärka samverkan mellan EU och de mellanstatliga processerna.

³¹ Överenskommet i rådets rekommendation om att främja ungdomars rörlighet i utbildningssyfte, 28 juni 2011.

³² Se KOM(2010)206, 13.4.2011.

³³ Erasmus stöder rörlighet för anskaffning av studiepoäng snarare rörlighet för hela utbildningar, medan Erasmus Mundus stöder enbart utbyte av studenter som deltar i specifika Erasmus Mundus-masterutbildningar.

- Stödja **analysen av potentialen i studentutbytets riktningar**, däribland inom Bologna-processen, för att beakta EU-domstolens domar³⁴ och kvalitetssäkringsstandarder för att stödja kvaliteten på utbildning via franchise.
- Främja **den europeiska ramen för forskaryrken** för att utveckla rörlighet för forskare över gränserna, hjälpa forskare att hitta anställningserbjudanden och arbetsgivare att hitta lämpliga kandidater samt profilera forskartjänster enligt fyra kompetensnivåer³⁵.

3.3. Sätta högre utbildning i centrum för innovation, skapande av sysselsättning och anställbarhet

Europas framtida innovationsförmåga är beroende av att högskolorna till fullo uppfyller sin roll inom kunskapstriangeln, tillsammans med företag och forskningsorganisationer utanför högskolorna.

Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT) utgör en förebild för hur man kan få med högre utbildning i kunskapstriangeln. Via utbildningsprogram på hög akademisk nivå främjar EIT och dess kunskaps- och innovationsgemenskaper kunskapsintensivt företagande som bygger på tvärvetenskaplig och innovativ forskning. EIT kommer att i all högre grad inriktas på att sprida lärdomarna av denna verksamhet och på så sätt tillhandahålla exempel på integrerade partnerskap, nya styrformer och finansieringsmodeller som höjer högskolornas potential att innovera i samarbete med näringslivet. I sitt förslag beträffande det strategiska innovationsprogrammet, som väntas före årsskiftet, har kommissionen för avsikt att föreslå ytterligare steg för att utveckla kunskapstriangeln.

För att stödja kunskapsflödet finns det ytterligare möjligheter att stödja samverkan mellan högre utbildning och den bredare ekonomin på EU-nivå. Europeiska pilotprojekt, kallade **kunskapsallianser**, som nyligen införts för att främja utvecklingen av strukturerade partnerskap sammanför företag med högskolor för att utforma och leverera nya utbildningar, och de har redan gett lovande resultat och bör därför ytterligare utvecklas.

Marie Curie-insatserna utgör också ett effektivt sätt för att främja kunskapsöverföring, medan den nya **ramen för det europeiska området för forskningsverksamhet** som ska läggas fram 2012 kommer att stödja åtgärder för att undanröja hinder mot rörlighet för forskare och samarbete över gränserna³⁶. Kommissionen håller också på med utarbetandet av **europeiska företagardoktorsexamina** och **doktorandutbildningar** för att främja innovation i utbildningen av morgondagens forskare.

Framgången för Erasmus-praktiktjänstgöring som infördes i Erasmusprogrammet 2007 bekräftar att det behövs möjligheter inom högskoleutbildningar att skaffa sig praktisk erfarenhet av

³⁴ Mål C-73/08, Nicolas Bressol och Céline Chaverot med flera mot Gouvernement de la Communauté française.

³⁵ Gemensamma profiler (grundnivå/erkänd/etablerad/ledande forskare) för alla sektorer och deltagarländer, enligt vad som efterlystes i *Innovationsunionen* (2010). Rapport antagen av det europeiska forskningsområdets styrgrupp för mänskliga resurser och rörlighet, maj 2011.

³⁶ I enlighet med etiska regler för rekrytering av forskare och den europeiska stadgan för forskare.

relevans för arbetet. Praktikplatser är en viktig mekanism för att para ihop de utexaminerades färdigheter med arbetsmarknadens behov samt för studenternas personliga utveckling. Emellertid ger inte dagens praktiktjänstgöring alltid studenterna de rätta förutsättningarna för att utveckla färdigheterna och få lämpligt erkännande för sin förvärvade erfarenhet. Mer måste göras för att **praktiktjänstgöringen ska bli bättre och mer relevant.**

Europeiska kommissionen kommer att göra följande:

- Senast i slutet av 2011 anta ett **strategiskt innovationsprogram** där man skisserar EIT:s framtid och prioriteringar samt förslag till nya kunskaps- och innovationsgemenskaper.
- Bygga vidare på det nyligen startade pilotprojektet för att förstärka samverkan mellan högskolor och företag via **kunskapsallianser**.
- Inom Marie Curie-insatserna förstärka ett **system för europeiska företagardoktorander** för att stödja tillämpad forskning.
- Föreslå en **kvalitetsram för praktiktjänstgöring** för att hjälpa studenter och utexaminerade få den praktiska kunskap som behövs på arbetsplatsen och få fler och bättre praktikplatser. Detta kommer också att skapa en enda centraliserad plattform för praktikerbjudanden i Europa.

3.4. Stöd till internationaliseringen av Europas högre utbildning

Framtida samarbete inom högre utbildning inom EU bör ingå i en bredare strategi för att samarbeta med partnerländer runtom i världen, främja EU:s värderingar och sakkunskap och stödja högre utbildning i utvecklingsländer som en del av EU:s biståndspolitik och ett övergripande tillvägagångssätt inom utvecklingen av utbildningssektorn. Kommissionen kommer via det strategiska forumet för internationellt samarbete inom vetenskap och teknik att främja enhetlighet mellan EU:s forskningsinsatser och insatserna på nationell nivå.

Att göra systemen för högre utbildning internationella och öppna fordrar ett gemensamt tillvägagångssätt inom en bred skala politikområden och av många olika intressenter för att man ska dra till sig de bästa studenterna, anställda och forskare från hela världen, bättre nå ut och vara mer synliga på det internationella planet och främja internationella nätverk för spetskunskap. Kommissionen kommer att överväga om det är möjligt att ta fram en **specifik strategi för internationalisering av den högre utbildningen**³⁷.

Europeiska kommissionen kommer att göra följande:

- Främja EU som studie- och forskningsmål för de bästa begåvningarna i hela världen genom att stödja inrättandet och utvecklingen av de europeiska högskolornas internationaliseringsstrategier.

³⁷ Enligt vad som efterlyses i rådet slutsatser om internationaliseringen av den högre utbildningen, 11 maj 2010.

- Utveckla **förbindelser** kring högre utbildning med partner utanför unionen för att stärka de nationella utbildningssystemen, den politiska dialogen, rörligheten och det akademiska erkännandet, bl.a. genom utvidgningsstrategin, den europeiska grannskapspolitiken, den övergripande strategin för migration och Bologna Policy Forum.
- Använda de befintliga **partnerskapen för rörlighet** för att utöka och underlätta student- och forskarutbyte.
- Överväga att föreslå ändringar i **direktiv som gäller studenter och forskare**³⁸, för att göra EU ännu mer attraktivt för begåvningar från länder utanför EU och undersöka om denna process och de rättigheter den innebär bör underlättas och/eller förstärkas.
- Förstärka spårandet av doktorander från länder utanför EU som andel av alla doktorander, enligt vad som anges i **resultattavlan för forskning och innovation**, för att mäta hur attraktiv forskningen och doktorandutbildningen i EU är för resten av världen.

3.5. Förstärka de långsiktiga effekterna av och komplementariteten i EU:s finansiering

EU:s investeringar i högre utbildning föreslås gå via de tre huvudsakliga finansieringsmekanismerna i den fleråriga budgetramen för 2014-2020:

1. *Utbildning Europa: ett enda program för allmän och yrkesinriktad utbildning och för ungdomar*

För att bidra till Europa 2020-målen kommer kommissionen att föreslå ett enda **program för allmän och yrkesinriktad utbildning och för ungdomar**, med enklare tillträde och förvaltning. Programmet kommer prioritera utgifter på kvalitet och innovation i undervisning, mer koppling till arbetslivet och bättre erkännande av färdigheter som förvärvats tack vare rörlighet. Programmet kommer att bidra till det mål på 20 % rörlighet som fastställs i Bolognaprocessen och resurserna kommer att inriktas på möjligheter till rörlighet grundad på kvalitet och spetskunskap (inbegripet via rörlighet för en Erasmus-mastersexamen), intensivt samarbete och partnerskap för uppbyggande av kapacitet i alla medlemsstater och med partner i hela världen, specifika initiativ för att erkänna och belöna framstående undervisning och uppmuntra till företagande bland studenter och innovativt samarbete mellan högskolor och näringslivet.

2. *Horisont 2020: ramprogrammet för forskning och innovation*

Det nya programmet Horisont 2020 kommer att täcka all relevant EU-finansiering av forskning och innovation som för närvarande tillhandahålls via det sjunde ramprogrammet, programmet för konkurrenskraft och innovation och andra EU-initiativ inom innovation, till exempel EIT. Syftet med Horisont 2020 är att EU-finansieringen ska bli mer attraktiv och lättare tillgänglig.

³⁸ Samt rekommendation 2005/761/EG för att underlätta medlemsstaternas utfärdande av enhetliga visum för korta vistelser för forskare från tredje länder som reser inom gemenskapen i forskningssyfte.

Programmet kommer att säkerställa att det finns en hög grad av samordning av de politiska insatserna och största möjliga synergieffekter mellan initiativen, och kommer att möjliggöra enklare och mer effektiva finansieringsinstrument som täcker hela innovationscykeln.

3. Instrument för sammanhållningspolitiken

Under finansieringsperioden 2007–2013 kommer cirka 72,5 miljarder euro ur sammanhållningsmedlen att användas till allmän och yrkesinriktad utbildning, och 60 miljarder euro till forskning och innovation. En strategisk användning av EU:s **sammanhållningspolitik** kan avsevärt öka den högre utbildningens sociala, ekonomiska och territoriella bidrag. **Europeiska regionala utvecklingsfonden** kan investera i byggandet eller renoveringen av högskolor genom att tillhandahålla utrustning och främja digitalisering och stödja företagskuvöser, avknoppningar och andra former av partnerskap mellan högskolor och företag. **Europeiska socialfonden** kan finansiera moderniseringen, öka deltagandet och resultaten, särskilt för studenter från underrepresenterade bakgrunder, förbättra utbildningsinnehållet och bättre matcha kursprogram och arbetsmarknadens behov. I förslaget till budgetramen för 2014–2020 anslås minst 84 miljarder euro till socialfonden, av vilka erfarenheten visar att mer än 40 miljarder kan förväntas göras tillgängliga för allmän och yrkesinriktad utbildning.

3.6. Nästa steg mot smart och hållbar europeisk högre utbildning för alla

Vid utarbetandet av detta meddelande genomförde kommissionen ett brett samråd med högskolornas ledning, med lärare, forskare och studenter, med företag och arbetsmarknadens parter, med regeringar och internationella organ. Kommissionen kommer att **även framöver arbeta med dessa intressenter** tillsammans med Europaparlamentet, regionkommittén och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, Europeiska investeringsbanken och Eurostat för att föra denna handlingsplan vidare³⁹.

Kommissionen kommer också att använda sig av extern sakkunskap för utarbetandet av progressiva politiska åtgärder och karlägga innovativa lösningar. Som ett första steg kommer den att 2012 inrätta **en högnivågrupp med ett rullande mandat för att analysera de centrala ämnena när det gäller modernisering av högre utbildning**, med början 2013 med främjandet av kvalitet i undervisning och rapportering.

Moderna och genomslagskraftiga system för högre utbildning utgör grunden till ett öppet och hållbart samhälle med framtidstro, och för en kreativ, innovativ och företagande kunskapsbaserad ekonomi. Gemensamma ansträngningar av medlemsstaternas myndigheter, högskolor, intressenter och Europeiska unionen kommer att vara avgörande för att man ska uppnå de mål som fastställs i detta meddelande och stödja Europas framgångar i bredare bemärkelse.

³⁹ Till exempel kan man arbeta tillsammans med Europeiska investeringsbanken om en europeisk studielånsgaranti, med Regionkommittén om den högre utbildningens roll för regionalutveckling och med medlemsstaterna via den tematiska arbetsgruppen för moderniseringen av högre utbildning.